

УДК 327:911](470):81'272
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-96-19>

ЛІНГВОКСЕНОФОБНИЙ ВИМІР РОСІЙСЬКОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ВИКОРИСТАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТОПОНІМІВ ЯК МАРКЕРІВ КСЕНОФОБІЇ)

Федоренко Л. Р.

аспірантка кафедри стратегічних комунікацій та прикладної лінгвістики

Центр стратегічних комунікацій

Науково-навчального інституту інформаційної безпеки

та стратегічних комунікацій

Національної академії Служби безпеки України

вул. Михайла Максимовича, 22, Київ, Україна

orcid.org/0009-0007-3082-3939

lesyafedorenko@gmail.com

Ключові слова: комунікативна стратегія, консцієнтальна війна, концептуальна картина світу, ксенофобія, лінгвістичні маркери, лінгвоксенофобія, топонім.

Статтю присвячено аналізу лінгвоксенофобного виміру російського геополітичного дискурсу як інструменту консцієнтальної війни, що РФ веде проти України та інших незалежних держав, які колись входили до складу СРСР. Мета статті – запропонувати визначення поняття «лінгвоксенофобія», визначити його виміри на прикладах використання радянських топонімів у російському геополітичному дискурсі.

Авторка пропонує ввести до лінгвістичного обігу поняття «лінгвоксенофобія», яке тлумачиться як прихована форма вербальної агресії, що реалізується за допомогою комунікативних стратегій знецінення досягнень, приниження інших народів та організованих політичних спільнот (держав) і демонстрації зверхності власного народу (спільноти, держави).

Доведено, що лінгвоксенофобія відрізняється від мови ворожнечі за такими параметрами: прихована вербальна агресія, показна ввічливість, відсутність потенційного провокування насильства.

Контент-аналіз російськомовних медійних джерел довів некоректне вживання топонімів радянського походження Молдавія, Білорусія, Кіргізія замість законодавчо закріплених та визнаних міжнародним співтовариством офіційних назв Молдова, Беларусь і Киргизстан. Також зафіксовано використання топоніму Прибалтика на позначення країн Балтії – Литви, Латвії й Естонії, що має переважно негативну конотацію в дискурсах, присвячених підтримці Заходом України у розв'язаній Росією війні.

На граматичному рівні також простежується тоталітарне маркування російського геополітичного дискурсу – використання прийменника «на» з топонімом Україна. Відповідно до правил російської мови з адміністративно-географічними назвами у знахідному та місцевому відмінках вживається прийменник «в», прийменник «на» використовується як позначення руху всередині держави. Таким чином у російському геополітичному дискурсі наша країна визначається як територія (переважно російська), а не суверенна держава.

Отже, топоніми радянського періоду в геополітичному дискурсі РФ є маркерами таких комунікативних стратегій: (1) демонстрація РФ своєї вищості й значущості відносно інших народів, (2) приниження і знецінення народів, які вийшли з-під контролю Кремля, і (3) стратегії тримання під контролем держав, що потенційно можуть вийти з-під контролю Кремля.

THE LINGUOXENOPHOBIC DIMENSION OF RUSSIAN GEOPOLITICAL DISCOURSE (AS EXEMPLIFIED IN USAGE OF SOVIET TOPONYMS AS XENOPHOBIA MARKERS)

Fedorenko L. R.

*Postgraduate Student at the Department of Strategic Communications
and Applied Linguistics Strategic Communications
Center Educational and Research
of Institute for Information Security and Strategic Communication
of National Academy of the Security Service of Ukraine
Mykhaila Maksymovycha str., 22, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0009-0007-3082-3939
lesyafedorenko@gmail.com*

Key words: *geopolitical discourse, communication strategy, consciential war, conceptual world picture, linguistic markers, linguoxenophobia, toponym.*

The article analyzes the linguoxenophobic dimension of Russian geopolitical discourse as the tool of consciential war that Russia is waging against Ukraine and other independent countries that were previously parts of the Soviet Union. The article is aimed at proposing a definition of linguoxenophobia and defining its dimensions on examples of Soviet toponyms usage in Russian geopolitical discourse.

The author proposes to introduce the “linguoxenophobia” term into linguistic circulation. This term is interpreted as a concealed form of verbal aggression that is being implemented through communication strategies of devaluation of accomplishments, humiliation of other nations and organized political communities (states), as well as through demonstration of one’s own nation’s (community, state) superiority.

It is proved that linguoxenophobia differs from hate speech by the following parameters: concealed verbal aggression, ostentatious politeness, lack of potential violence instigating.

The content analysis of Russian-speaking media outlets has proved the misuse of the toponyms of Soviet origin – “Moldavia”, “Belorussia”, “Kirgizia” – instead of legislated and recognized by the international community official names “Moldova”, “Belarus” and “Kyrgyzstan”. There is also reported usage of the “Pribaltika” toponym marking the Baltic States – Lithuania, Latvia and Estonia, that has mostly negative connotation in discourses dedicated to the Western support of Ukraine in the war that has been waged by Russia.

Totalitarian labeling of Russian geopolitical discourse can also be traced on the grammatical level – using the “on” preposition with the “Ukraine” toponym. According to the grammar rules of Russian language, the “in” preposition is used with administrative and geographical names in the accusative and locative cases. The “on” preposition is used as a designation of relocation within the state. Therefore, Russian geopolitical discourse views our country as a territory (mainly Russian), but not as a sovereign state.

Therefore, Soviet toponyms in geopolitical discourse of RF serve as markers of the following communication strategies: (1) RF demonstrates its superiority and relevance in relation to other countries, (2) humiliation and devaluation of the nations that had fled out of the Kremlin control, and (3) strategy of keeping the states that may potentially make their way out of the Kremlin control.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна Росії проти України – це не просто війна з українським народом за українські території. Це спроба вплинути на стан масової свідомості задля

зміни глобального балансу сил на власну користь. Володимир Путін не приховує своїх амбіцій увійти в історію «будівничим великої могутньої Росії» за рахунок захоплення чужих територій. Примарний

«російський світ» («русский мир») отримав чіткі геополітичні обриси. Фактично це намагання відновити концепт *РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ* та об'єднати території незалежних держав у колишніх кордонах.

Вторгнення в Україну в лютому 2022 року лише розпочало гостру фазу тривалої гібридної війни, у якій задля досягнення загарбницьких цілей Кремль використовує величезний арсенал методів і засобів, залучивши до процесу практично всю країну з її військовим, економічним, промисловим, гуманітарним, науковим потенціалом.

І якщо промисловість і економіка переважно працюють на ведення конвенційної війни¹, то гуманітарний блок – на війну консцієнтальну. Виходячи з того, що геополітичний дискурс, за С. Артьомовою, містить у собі «усі вербальні і невербальні практики, націлені на формування, вираження чи закріплення ідей розподілу або утримання контролю над простором» [Артьомова, 2012, с. 104–107], зазначимо, що Росія формує дискурс, який є загрозою досягненням сучасної демократії, а медіакомунікації відображають геополітичну позицію РФ.

Як зазначає Г. Задорожний, «консцієнтальна війна – це війна психологічна за формою, цивілізаційна за змістом та інформаційна за засобами. Вона впливає на стан масової свідомості і змінює, перш за все, людяні цінності через зміну стереотипів» [Задорожний, 2021, с. 203]. Найпотужнішою зброєю в цій війні є слово, яке, пройшовши через горнило маніпулятивного впливу, здатне не просто розмити контекст, а повністю змінити його, створивши викривлену, альтернативну реальність. С. Вовк розглядає поняття альтернативної реальності як «складну соціокультурну конструкцію, що виникає внаслідок систематичного впливу інформації, орієнтованої на перекручення об'єктивної дійсності з метою формування специфічного світогляду та переконань у групі або індивідуума» [Вовк, 2023, с. 14]. Отже, лінгвістичний вимір консцієнтальної війни, яку веде Росія проти України та світової демократії загалом, потребує ґрунтовних досліджень. У цьому контексті розглядаємо поняття «мова ворожнечі» та «лінгвоксенофобія».

У сучасному лінгвістичному дискурсі немає уніфікованого визначення мови ворожнечі, хоча це явище вивчається науковцями під різними кутами зору. Зокрема, феномен мови ворожнечі відображений у працях українських дослідників О. Антіпової, С. Жаботинської, Т. Ісакової,

О. Матюшенко, Г. Сарміної, Г. Черненко та інших. О. Матюшенко та В. Марченко мову ворожнечі визначають як «публічне висловлювання думок, що характеризуються нападом на підставі будь-якої ознаки ідентичності певної групи населення, створюють атмосферу залякування і потенційно можуть провокувати насильство або сприяти йому» [Матюшенко, Марченко, 2021, с. 345]. К. Тараненко характеризує засоби вираження прихованої агресії, зауваживши, що це – «свідома комунікативна поведінка, що прихована за вдаваною нейтральністю або ж прихильністю у спілкуванні» [Тараненко, 2019]. Г. Черненко визначає види мови ворожнечі залежно від різних стигматизованих об'єктів, серед яких виокремлює сексизми, расизми, лукізми, ейджизми, ейблізми, менталізми, класизми, локалізми та матримоніалізми [Черненко, 2015]. Але ксенофобію у лінгвістичному вимірі дослідники не розглядають. Вважаємо, що поняття *лінгвоксенофобії* має бути введено в науковий дискурс і відмежоване від поняття *мови ворожнечі*.

Мета статті – запропонувати визначення поняття «лінгвоксенофобія», окреслити його виміри на прикладах використання радянських топонімів у російському геополітичному дискурсі.

Об'єктом дослідження є лінгвоксенофобія як новий вимір маніпулятивного дискурсу, **предметом** є лінгвоксенофобія в російських документах, публічних виступах офіційних осіб та у медіаджелах РФ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Геополітичний дискурс РФ спрямований на припинення, тримання під контролем або завоювання держав, які колись були радянськими республіками. Разом із агресивними зусиллями Кремля нав'язати населенню цих країн власні стереотипи й цінності, а отже, власну концептуальну картину світу, це вже вияв тотальної ксенофобії² у різних її проявах, зокрема й лінгвістичному. Відповідно до «Словника сучасної лінгвістики» *ксенофобія* – це різке несприйняття особою чи національною лінгвокультурною спільнотою чужої культури, мови, поведінки, манери спілкування тощо. На рівні державної політики може виявлятися як дискримінація за національно-культурними ознаками [Загнітко, 2012, с. 114].

У комунікативній поведінці суб'єктів російського геополітичного дискурсу вбачаємо ознаки прихованої вербальної агресії, коли вони не можуть висловити свою ворожість прямо і вдаються до непрямих форм агресії, як-то знецінення співрозмовника і його досягнень, маніпулятивні висловлювання тощо [Тараненко, 2019, с. 38].

¹ *Конвенційна, або традиційна, війна* (англ. *conventional warfare*) – форма війни, що ведеться з використанням звичайного озброєння та військової тактики між двома або більше державами у відкритій конфронтації за нормами міжнародного права (дотримання прав учасників конфлікту, військовополонених, цивільного населення).

² *Ксенофобія* від грецьк. “*xenos*” – «чужий», “*phobos*” – «страх».

Узагальнюючи наведені у статті дефініції понять *мова ворожнечі*, *ксенофобія* та *прихована вербальна агресія*, вважаємо доцільним ввести в науковий обіг поняття *лінгвоксенофобія*, яке, на нашу думку, означає приховану форму вербальної агресії, яка проявляється у свідомо демонстративному несприйнятті й дискримінації інших народів та організованих політичних спільнот (держав) і знеціненні їхніх досягнень. При цьому характерними її ознаками є показна ввічливість суб'єкта та, відповідно, відсутність потенційного провокування насильства, на відміну від мови ворожнечі. Маркерами таких комунікативних стратегій є (1) демонстрація вищості й значущості відносно інших народів, (2) приниження і знецінення народів та (3) стратегії тримання під контролем інших держав і народів.

Дослідження базується на контенті російських інформаційних агентств, що є своєрідним дзеркалом стратегічних і тактичних планів Кремля у досягненні цілей розпочатої ним конспіративної війни. Адже якщо всі медіа в РФ підконтрольні владі, то інформанти навіть більше – є її рупором і повним відображенням. Отже, риторика повідомлень у ТАСС³, РИА-Новости⁴ чи РБК⁵ завжди суголосна риторичі російської влади – від вищих ешелонів до найнижчих щаблів. І розглядати її слід, враховуючи те, що ці процеси відбуваються в окремій специфічній російській когнітивно-дискурсивній парадигмі.

Контент-аналіз російських медіаджерел засвідчує спроби Кремля нав'язати власну концептуальну картину світу як внутрішній, так і зовнішній аудиторії. Доказом цього є використання офіційними державними представниками РФ у своїх публічних виступах для іменування деяких пострадянських країн не їх сучасних назв як незалежних держав, а радянських колоніальних топонімів. Зокрема, законодавчо закріплені та визнані міжнародним співтовариством офіційні назви Молдова, Беларусь і Киргизстан замінюються радянськими «Молдавія», «Білорусія» та «Кіргізія». Ще одним таким прикладом є використання в російській офіційній риторичі топоніму «Прибалтика» на позначення країн Балтії – Литви, Латвії й Естонії – і обов'язково з негативною конотацією, переважно в контексті підтримки Заходом України у розв'язаній Росією гібридній війні. І якщо на початку становлення колишніх радянських республік, у період так званої ельцинської демократії,

офіційний Кремль та російські медіа писали про візит російського Президента у Білорусь [Переговори, 1991]⁶ та Молдову [Официальный, 1997]⁷, то вже у 2000 році інший Президент – Путін – офіційні візити здійснив у Білорусію [Владимир, 2000]⁸ і Молдавію [Владимир, 2000]⁹. Ці лінгвістичні маркери свідчать про те, що Володимир Путін прийшов до влади в РФ уже з чіткими імперськими амбіціями і з 2000 року запустив державну машину на їх втілення в життя.

Усі згадані вище топоніми в російському офіційному слововживанні мають і спільні, і відмінні риси. У всеросійському класифікаторі країн світу Білорусь та Молдова вписані правильно, як і звучать їхні офіційні назви. А от Киргизстан навіть у класифікаторі зазначений «Кіргізія» [Общероссийский класифікатор, 2024]¹⁰. Що стосується «Прибалтики», то це взагалі симулякр. Але спільне в цих іменуваннях одне – на державному рівні, в медіа і вже навіть у наукових колах РФ культивується свідоме й навмисне ігнорування законодавства цих держав. Зауважмо ще раз, це стосується не тільки країн, які вийшли з-під контролю Росії, але і її союзників, вплив на які Кремль боїться втратити.

У листопаді 2009 року в Мінську відбулося засідання Об'єднаної колегії міністерств юстиції Росії й Білорусі, на якому учасники прийняли рішення рекомендувати російським медіа, міністерствам і відомствам вживати назву Білорусь замість Білорусія. Російська сторона намагалася виправдатися тим, що назву «Білорусія» вживають за «історичною звичкою», а не як вияв «великодержавного шовінізму» і пообіцяла провести експертизу документів держорганів РФ із цього приводу та направити відповідні листи у ЗМІ [Тема, 2009]. Це рішення було суто формальним і ситуації не змінило. У 2014 році уродженець Білорусі Кирил Лапінський, який проживав на той час у Москві, подав до суду кілька позовів про визнання некоректним вживання російськими медіа назви «Білорусія» щодо його Батьківщини. Тоді ж видання «TJournal» проаналізувало, як інформаційні агентства і федеральні ЗМІ називають цю державу у своїх повідомленнях. До прикладу, РИА-Новости понад 4 тисячі разів вжили «Білорусія» і лише 295 – «Беларусь», у РБК зафіксовано понад 6 тисяч згадок у радянському варіанті проти 788 в офіційному. ТАСС навіть

³ Основна державна пропагандистська інформаційна агенція Росії, колишнє державне радянське агентство.

⁴ Бренд «РИА Новости» російського державного пропагандистського медіаконгломерату «Россия сегодня».

⁵ Російська медіагрупа, до якої належить інформаційне агентство «РосБізнесКонсалтинг» (РБК), що включає новинний вебпортал, ділову газету РБК Daily, щомісячний діловий журнал РБК і РБК ТВ.

⁶ Джерело використане для ілюстрації правильного вживання назви держав у російських офіційних ресурсах до 2000 року

⁷ Те ж.

⁸ Джерело ілюструє повернення до використання назв радянського зразка деяких незалежних держав у риторичі керівництва РФ та російських медіа.

⁹ Те ж.

¹⁰ Те ж.

не згадувалось, оскільки для цього інформажентства «Білорусія» – єдиний варіант слововживання [Жыве Беларусь, 2014]. Суд позови Лапінського відхилив, але у грудні того ж року трапився цікавий випадок: Міністерство закордонних справ Білорусі у своєму акаунті в соціальній мережі «Твіттер» (нині «Х») попросило колег із ООН використовувати назву «Республіка Білорусь» відповідно до прийнятих в організації норм. Такою була реакція на повідомлення в російськомовному профілі ООН у цій соцмережі, де було вжито назву «Білорусія» [МИД, 2014]. Аналогічних звернень офіційного Мінська до Російської Федерації не зафіксовано, і це цілком логічно виглядає в геополітичних реаліях тісного співіснування двох диктаторських режимів, один із яких не проти домінування іншого.

А от до Киргизстану, або Республіки Киргизія, в Росії ставлення ще більш принизливе. Неіснуючу назву «Кіргізія» не лише вживають в документах, виступах та повідомленнях офіційного Кремля і, відповідно, медіа. Саме так ця країна вписана у Всеросійському класифікаторі країн світу. Серед російських філологів побутує думка, що в російській фонетиці «ы» не поєднується з «к». Загалом це хибне твердження, оскільки в «Толковом словаре живого великорусского языка» В. Даля є більше 25 слів, які починаються зі складу «кы»: «кыза», «кырлик», «кычан», «кыса», «кыршень» тощо¹¹ [Толковый словарь, 1903–1911, с. 592–593]. В «Толковом словаре русского языка» Д. Ушакова зафіксоване слово «кыргызы» [Толковый словарь, 1935, с. 828], у більш сучасному «Большом академическом словаре русского языка» також є «кыкаты», «кыс», «кыш» [Большой академический, 2007].

А в Російській Федерації сьогодні є принаймні 6 населених пунктів з таким складом у назвах: Кизил, Кира, Кирен, Китманово, Китовка, Киштим¹². Тож проблем із топонімом Киргизстан не мало б виникати.

Киргизькі активісти руху «Баштан Башта» вважають таку ситуацію «постколоніальним булінгом» – пасивною і активною агресією щодо країн, які колись були колоніями, спрямованою проти незалежного статусу цих держав [Одним видео, 2022]. А креативне агентство з Бішкека розробило спеціальне розширення для браузера, яке автоматично виправляє «Кіргізію» на «Киргизстан», перекреслюючи російський аналог червоною лінією [Мы, 2023].

Комунікативну стратегію тримання під контролем стосовно Молдови РФ почала формувати водночас із розпадом СРСР. Попри те, що

27 серпня 1991 року було прийнято Декларацію про незалежність Республіки Молдова, російські політики, державні діячі, медіа й далі використовують у своїх виступах та публікаціях радянський топонім «Молдавія». Навіть якщо місцеві проросійські політики у своїх зверненнях, дописах та інтерв'ю вживають офіційну назву, то російські інформажентства під час цитування все одно змінюють на радянську.

Російські ж чиновники безальтернативно вживають «Молдавія» лише з однією метою – політичною. Так вони демонструють свою підтримку Владіміру Путіну в імперському бажанні повернути колишні радянські республіки під свій вплив, продовжуючи його стратегію припинення, знецінення і контролю, адже Молдова стала однією із перших держав після розпаду Радянського Союзу, у якій Кремль спробував утримати контроль шляхом підтримки квазідержавного утворення¹³ – Придністровської Молдавської Республіки. Надаючи інформаційну, політичну, фінансову та військову допомогу, РФ понад три десятиліття підтримує сепаратистів, блокуючи таким чином Молдову в її євроінтеграційному поступі [Асланов, 2015, с. 208]. На тлі побоювань, що зусилля Молдови позбутися тотального російського впливу матимуть успіх, Путін, серед інших засобів протидії, використовує лінгвістичні маркери, які мали б «заякорити»¹⁴ її радянський статус залежної від Москви другорядної республіки, тому й повернувшись у геополітичний та медіадискурс топонім «Молдавія» як норму, що одразу підхопили всі державні інституції РФ, офіційні інформажентства і, відповідно, підконтрольні медіа. У такій ситуації остаточний вердикт щодо правильного слововживання мали б винести російські лінгвісти. І навіть були спроби. Зокрема, доцентка кафедри стилістики російської мови факультету журналістики Московського державного університету О. Кара-Мурза пояснювала, що правильно говорити «в Молдові», оскільки «Радянський Союз як держава імперського типу розпався, і на його руїнах виникли нові держави, які взяли собі нові імена саме як суверенні, нові соціально-політичні одиниці»¹⁵ [В России, 2020]. Проте ці пояснення залишилися поза увагою не тільки російської влади та медіа, а й широкого кола підконтрольних Кремлю науковців. Якщо проаналізувати статті російських дослідників з різних галузей, які вивчають процеси в Молдові,

¹³ Квазідержави – особливий вид суб'єктів міжнародного права, що мають певні ознаки держав, але не є такими в загальноприйнятому розумінні.

¹⁴ Якоріння – навмисне або випадкове зв'язування емоції та стану (реакції) з певною дією чи подією (тригером).

¹⁵ Джерело вказує, що деякі російські лінгвісти мають альтернативну до загальної думки.

¹¹ Приклади, наведені В. Далем у словнику, ілюструють свідому маніпуляцію російських лінгвістів.

¹² Кызыл, Кыра, Кырен, Кытманово, Кытовка, Кыштым.

за останні п'ять років, то спостерігається цікава тенденція умовного поділу на три групи.

Перша (менш чисельна) вживає офіційну назву Республіка Молдова. Друга категорично використовує топонім «Молдавія», зокрема, якщо ідеться про дослідження на кшталт «Дестабілізація російсько-молдавських відносин в період СВО» [Крохин, 2023]¹⁶ чи «Молдавію вбудовують у східноєвропейській «пояс оборони» НАТО» [Лавренов, 2022]¹⁷. Або, до прикладу, у деяких науковців спостерігається різкий перехід від топоніму Молдова до «Молдавія» приблизно у 2021 році, в часі активної підготовки РФ до повномасштабного вторгнення в Україну. Третя умовна група намагається балансувати, тому поряд із вживанням Республіка Молдова виключно у назвах офіційних документів цієї держави в текстах пише «Молдавія» [Лавренов, 2020]¹⁸.

Окрім лінгвістів про вживання правильних офіційних назв держав мали би дбати і російські дипломати, які відповідають за зовнішньополітичні стосунки між країнами. Проте вони теж є учасниками російського геополітичного дискурсу, комунікативними стратегіями якого є демонстрація зверхності, приниження і тримання під контролем держав, які Кремль вважає своєю історичною власністю. Наочний приклад: Консульський інформаційний портал МЗС РФ на сторінці, присвяченій Молдові, в розділі «Інформація про країну» поряд із офіційною назвою «Республіка Молдова» використовує радянський топонім «Молдавія»¹⁹ [Общие сведения, 2024]. А раднику міністра закордонних справ і євроінтеграції Молдови Ігорю Захарову у квітні 2023 року довелося публічно нагадати офіційній представниці МЗС РФ Марії Захаровій про дипломатичний протокол: «Перш за все, не Молдавія, а Молдова!» [Не Молдавія, 2023]. І те, що з 18 січня 2024 року у Кишинівського аеропорту змінилась аббревіатура в системі міжнародних кодів – з російськомовної назви Кишинєва KIV на RMO (що означає Республіка Молдова) [Горчак, 2023], також не вплинуло на риторіку офіційного Кремля. Володимир Путін відверто маніпулює, звинувачуючи проєвропейське керівництво офіційного Кишинєва у «повній втраті ідентичності країни», наголошуючи, що зберегти цю ідентичність можна тільки в межах СНД²⁰ [Путин считает, 2024], іншими словами, під незмінним керівництвом Москви.

¹⁶ Джерело ілюструє вживання російськими науковцями топонімів «Молдавія» і Молдова.

¹⁷ Там само.

¹⁸ Джерело ілюструє вживання російськими науковцями топонімів «Молдавія» і Молдова.

¹⁹ Джерело ілюструє порушення міжнародних норм Міністерством закордонних справ РФ.

²⁰ Співдружність Незалежних Держав (СНД) – регіональна міжнародна організація Азії та східної Європи, до якої входить низка пострадянських країн.

Таке ж когнітивно-прагматичне спрямування в сучасному російському офіційному і медійному дискурсах має іменування «Прибалтика». Небажання Кремля змиритися із суверенністю Литви, Латвії та Естонії призвело до того, що велика кількість споживачів медіаконтенту в Росії не розуміє відмінності між цими державами, але знає про «країни Прибалтики», які, за словами представників вищого керівництва РФ, є прикладом русофобських настроїв і проявів неонацизму²¹ [Никольський, 2014].

Як зазначає П. Лавринець²², назва «Прибалтика» містить москвоцентричну орієнтацію, імперіалістичний погляд російської держави на свою окраїну, позбавлену політичної суб'єктності [Пушкарев, 2022]. На думку литовського філософа Г. Мажейкіса, в Росії вважають, що країни Балтії перебувають у перехідному стані, тому коли-небудь повернуться, а термін «Прибалтика» – це симулякр, політичний артефакт [Амелюшкин, 2016]. У відповідь президент Російської асоціації прибалтійських досліджень М. Межевич заявив, що формулювання «країни Балтії» – це намагання литовських діячів «нав'язати свій мовний стандарт чужій країні» і звинуватив політичні еліти Литви, Латвії та Естонії у «спотворенні фактів минулих і сучасних стосунків Росії і Прибалтики»²³ [Шамшиев, 2016].

Також лінгвістичним маркером знецінення і контролю, притаманним ще радянському дискурсу, є іменування Алма-Ата. Попри те, що на офіційному сайті посольства Республіки Казахстан в Російській Федерації чітко й безальтернативно зазначено місто Алмати [Алматы, 2024], російське керівництво і медіа вживають радянське «Алма-Ата» [Ковалев, 2024]²⁴. Казахстанські медіа пояснюють, що російський варіант цього топоніму є штучним продуктом колоніалізму. І справа тут зовсім не в транслітерації і граматичних правилах, якими в таких випадках намагаються прикриватися російськими лінгвісти, тому що Алма-Ата в перекладі з казахстанської звучить як об'єднання двох слів – «яблуко» і «дід», що не має жодного сенсу. Натомість «Алмати» трансформоване з «Алмали» і означає «яблуневий». Колись на місці, де тепер розташоване це місто, росли яблуневі сади [Аканаєва, 2024].

Зауважмо, що Казахстан – найбільша з колишніх радянських республік у Центральній Азії, яка

²¹ Джерело ілюструє використання маніпуляцій та дезінформації керівництвом РФ.

²² Лавринець Павло Михайлович – доцент, доктор гуманітарних наук, завідувач кафедри російської філології Вільнюського університету.

²³ Джерело ілюструє використання маніпуляцій та дезінформації представниками російських наукових кіл.

²⁴ Джерело підтверджує некоректне вживання російськими медіа топоніму «Алмати».

межує з державами, що претендують на гегемонію у світовій геополітиці – РФ та Китаєм. Тож утримувати його під своїм впливом для Кремля надзвичайно важливо. Зокрема, участю в ОДКБ²⁵ та ЄАЕС²⁶. У січні 2022 року Росія разом з іншими країнами-учасницями організації колективної безпеки відправила до Казахстану «миротворчі сили ОДКБ» для придушення протестів проти підняття ціни на зріджений газ, а також незадоволення діями влади та економічною нерівністю. Російські інформагентства активно висвітлювали ці події і вже традиційно використовували в повідомленнях лінгвістичні маркери «Алма-Ата» й «Кіргізія»²⁷ [Завершается, 2022]. Казахстанський політолог Д. Сатпаєв вважає, що конфлікт Росії з Україною у 2014 році, який переріс у повномасштабну війну, розпочався саме тому, що Україна відмовилася вступати до ЄАЕС і обрала європейський курс розвитку. Тож офіційна Астана²⁸ боїться зміни свого зовнішньополітичного вектору [Курманов, 2022]. Це є наочним прикладом використання лінгвістичних маркерів зверхності в російському геополітичному дискурсі для демонстрації контролю над колишніми радянськими республіками.

На граматичному рівні також простежується тоталітарне маркування російського геополітичного дискурсу – використання прийменника «на» з топонімом Україна. Відповідно до правил російської мови вживання прийменника «в» у просторовому значенні пов'язано з уявленням про обмежений простір, за відсутності цього значення вживається прийменник «на». З адміністративно-географічними назвами у знахідному та місцевому відмінках вживається прийменник «в». Тільки один виняток є із цього правила – стосовно України, як позначення її несуб'єктності, окраїни «великої Росії». Нормою «на Україну» користуються (за винятком деякого часу в 1990-х роках) росіяни не лише в побуті, але й у офіційних державних документах, медіа тощо. Доказ того, що ця мовна ситуація є предметом не граматики, а геополітичного дискурсу, є вживання прийменника «в» зі словосполученням «республіка Україна» як позначенням складової частини тодішнього СРСР, а також частин її території, які Російська Федерація визнає своїми суб'єктами («в Донбасі») [Федоренко, 2023].

²⁵ Організація договору про колективну безпеку – військово-політична міжнародна організація, до якої входять Білорусь, Казахстан, Киргизстан, Росія та Таджикистан. Вірменія призупинила свою участь 2024 року.

²⁶ Митний союз ЄАЕС, або просто Митний союз (рос. Таможенный Союз, ТС), – форма міждержавної торгово-економічної інтеграції країн Євразійського економічного союзу, куди входять Білорусь, Вірменія, Казахстан, Киргизстан та Росія.

²⁷ Джерело використане з метою продемонструвати навмисне ігнорування російськими медіа правильного вживання топонімів.

²⁸ Столиця Казахстану.

Висновки і перспективи. Контент-аналіз російськомовних медійних джерел довів некоректне вживання топонімів радянського походження – «Молдавія», «Білорусія», «Кіргізія» – замість законодавчо закріплених та визначених міжнародним співтовариством офіційних назв Молдова, Беларусь і Киргизстан. Окрім того, зафіксовано використання топоніму «Прибалтика» на позначення країн Балтії – Литви, Латвії й Естонії, що має переважно негативну конотацію в дискурсах, присвячених підтримці Заходом України у розв'язаній Росією війні. На граматичному рівні також простежується тоталітарне маркування російського геополітичного дискурсу – використання прийменника «на» з топонімом Україна. Отже, топоніми радянського періоду в геополітичному дискурсі РФ є маркерами таких комунікативних стратегій: (1) демонстрація РФ своєї вищості й значущості відносно інших народів, (2) приниження і знецінення народів, які вийшли з-під контролю Кремля, і (3) стратегія тримання під контролем держав, що потенційно можуть вийти з-під контролю Кремля. Явище, якому ми запропонували визначення «лінгвоксенофобія», близьке до мови ворожнечі, але разом із тим воно не провокує нападів чи насильства щодо тих чи інших груп населення на підставі будь-якої ознаки ідентичності. Воно містить ознаки прихованої вербальної агресії та відображає лінгвістичний вимір консьцієнтальної війни, яку веде Росія проти України і світової демократії загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артёмова Є.С. Геополітичний дискурс як специфічний різновид політичної дискурсивної комунікації. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Політологія»*. 2012. Вип. № 192. С. 104-107.
2. Аканаяева А. Почему Алматы, а не Алма-Ата. *The Village.Kazakhstan*. 2024. URL: <https://www.the-village-kz.com/village/city/asking-question/28405-pochemu-almaty-a-ne-almata> (дата звернення: 27.09.2024).
3. Алматы. *Посольство Республики Казахстан в Российской Федерации*. 2024. URL: https://kazembassy.ru/rus/respublika_kazakhstan/interesnoe_o_kazaxstane/turizm/?cid=0&rid=51 (дата звернення: 27.09.2024).
4. Амелюшкин А. Гинтаутас Мажейкис: термин «Прибалтика» уже ни на что не указывает. *Delfi*. 12.06.2016. URL: <https://www.delfi.lt/ru/v-fokuse/novosti/gintautas-mazheykis-termin-pribaltika-uzheni-na-chto-ne-ukazyvaet-71192462> (дата звернення: 16.09.2024).

5. Асланов С. Невизнані квазідержавні утворення як фактор етнополітичної нестабільності в Україні. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса Національної академії наук України*. 2015. № 1 (75). С. 207–216. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/aslanov_nevyznani.pdf.
6. Большой академический словарь русского языка / под ред. К.С. Горбачевича. М. ; С-Пб. : Наука, 2007. Т. 8. 840 с. URL: <https://iling.spb.ru/publications/358> (дата звернення: 03.12.2024).
7. Владимир Путин прибыл в Минск. *Президент России*. 30.11.2000. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/39745> (дата звернення: 16.09.2024).
8. Владимир Путин прибыл в Молдавию с краткосрочным рабочим визитом. *Lenta.ru*. 17.06.2000. URL: <https://lenta.ru/news/2000/06/17/moldova/> (дата звернення: 16.09.2024).
9. Вовк С.О. Створення альтернативної реальності: стратегія російської пропаганди в контексті російсько-української війни. *Політикус*. 2023. Вип. 5. С. 14-18. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.2>.
10. В России решили, как правильно говорить – Молдова или Молдавия. *Комсомольская правда в Молдове*. 04.12.2020. URL: <https://www.md.kp.media/daily/21712095/4332553/> (дата звернення: 17.09.2024).
11. Горчак О. RMO вместо KIV. Спыну сообщил о смене кода Кишиневского аэропорта с «русского названия Кишинева». *NewsMaker*. 19.12.2023. URL: <https://newsmaker.md/rus/novosti/spynu-soobschil-o-smene-kodakishinevskogo-aeroporta-sokraschenie-ot-russkogo-nazvaniya-kishineva-kiv-ne-budetroyavlyatsya-na-tablo/> (дата звернення: 16.09.2024).
12. Жыве Беларусь. *TJournal*. 28.10.2014. URL: <https://web.archive.org/web/20141231090916/http://tjournal.ru/paper/belarus-belorussia> (дата звернення: 28.09.2024).
13. Завершается финальная часть миротворческой операции в Казахстане. *TASS*. 18.01.2022. URL: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13463211> (дата звернення: 27.09.2024).
14. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.
15. Задорожний Г.В. Консцієнтальна війна – провідна форма геоекономічного підкорення свідомості як нового предмету праці в умовах неоліберальної глобалізації. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 199–206. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).199-206](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).199-206) (дата звернення: 07.09.2024).
16. Ковалев П. Откуда начиналась Алма-Ата: от крепости до яблочной столицы. *TASS*. 16.02.2024. URL: <https://tass.ru/obschestvo/19995273> (дата звернення: 27.09.2024).
17. Крохин О.О. Дестабилизация российско-молдавских отношений в период СВО. *Гуманитарные науки. Вестник Финансового университета*. 2023. № 13 (6). С. 138–142. DOI: <https://doi.org/10.26794/2226-7867-2023-13-6-138-142> (дата звернення: 17.09.2024).
18. Курманов Б. Геополитический хаос: сможет ли Россия поставить Казахстан на колени. *Ulysmidia*. 03.08.2022. URL: <https://ulysmidia.kz/analitika/10638-geopoliticheskii-khaos-smozhet-li-rossiia-postavit-kazakhstan-na-koleni/> (дата звернення: 27.09.2024).
19. Лавренов С. Молдавию встраивают в восточноевропейский «пояс обороны» НАТО. *Обозреватель*. 2022. № 3-4. DOI: [10.48137/2074-2975_2022_3-4_23](https://doi.org/10.48137/2074-2975_2022_3-4_23) (дата звернення: 16.09.2024).
20. Лавренов С., Урушелу О. Русский язык в Молдавии: тенденция на вытеснение. *Обозреватель*. № 10. 2020. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/russkiy-yazyk-v-moldavii-tendentsiya-na-vytesnenie> (дата звернення: 16.09.2024).
21. Магюшенко О., Марченко В. Мова ворожнечі як соціокультурний та лінгвістичний феномен. *Молодий вчений*. 2021. № 10 (98), с. 343–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-72> (дата звернення: 06.09.2024).
22. МИД: Мы Беларусь, а не Белоруссия. *Новости TUT.BY*. 8.12.2014. URL: <http://news.tut.by/politics/426996.html> (дата звернення: 28.09.2024).
23. «Мы не Киргизия». Расширение для интернет-браузера перечёркивает название Кыргызстана советских времен. *Радио Азаттык*. 12.06.2023. URL: <https://rus.azattyq.org/a/kyrgyzstan-not-kirghizia-browser-russia-colonial-name/32450734.html> (дата звернення: 27.09.2024).
24. «Не Молдавия, а Молдова»: Захарова обвинила Кишинёв в цензуре – в МИДЕИ ей предложили почитать Конституцию РФ. *Nokta*. 07.04.2023. URL: <https://nokta.md/ne-moldaviya-a-moldova-zaharova-obvinila-kishinjov-v-tsenzure-i-podavlenii-oppozitsii-v-midei-ej-predlozhili-pochitat-konstitutsiju-rf/> (дата звернення: 16.09.2024).
25. Никольский А. Путин обеспокоен ростом неонацистских проявлений в Прибалтике и на Украине. *TASS*. 14.10.2014. URL:

- <https://tass.ru/politika/1508092> (дата звернення: 26.09.2024).
26. Общероссийский классификатор стран мира. *Общероссийские классификаторы*. 2024. URL: <https://classifikators.ru/oksm> (дата звернення: 26.09.2024).
 27. Общие сведения о стране. *Консульский информационный портал*. 2024. URL: <https://www.kdmid.ru/docs/moldova/information-about-the-country/> (дата звернення: 16.09.2024).
 28. Одним видео: Почему правильно говорить Кыргызстан, а не «Киргизия». *Клоор*. 14.08.2022. URL: <https://kloop.kg/blog/2022/08/14/odnim-video-pochemu-pravilno-govorit-kyrgyzstan-a-ne-kirgiziya/> (дата звернення: 27.09.2024).
 29. Официальный визит президента РФ Б.Н. Ельцина в Республику Молдову на саммит Содружества Независимых Государств (СНГ). *Ельцин Центр*. 23.10.1997. URL: <https://yeltsin.ru/archive/video/84950/> (дата звернення: 06.09.2024).
 30. Переговоры славянских президентов в Беларуси. *Коммерсантъ*. 09.12.1991. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/1840> (дата звернення: 26.09.2024).
 31. Путин считает, что Молдавия утрачивает свою идентичность. *ТАСС*. 13.20.2023. URL: <https://tass.ru/politika/19001339> (дата звернення: 16.09.2024).
 32. Пушкарев М. «Прибалтика», «На Украине» и «Белоруссия»: теперь это моветон. *Новая газета. Балтия*. 29.08.2022. URL: <https://novayagazeta.ee/articles/2022/08/29/pribaltika-na-ukraine-i-belorussia-teper-eto-moveton> (дата звернення: 16.09.2024) (дата звернення: 16.09.2024).
 33. Тараненко К.В. Засоби вираження прихованої агресії в комунікації. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 7 (1). С. 35–38. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_7\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_7(1)_9).
 34. Тема «Беларусь или Белоруссия» успешно закрыта. *AFN*. 26.11.2009. URL: <https://afn.by/news/i/128019> (дата звернення: 27.09.2024).
 35. Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля : в 4 т. 3-е изд., испр. и знач. доп. / под ред. и с предисл. И.А. Бодуэна-де-Куртенэ. С-Пб. ; М. : т-во М.О. Вольф, 1903–1911. Т. 4. URL: <https://www.prlib.ru/item/457657> (дата звернення: 15.08.2024).
 36. Толковый словарь русского языка / под ред. Д.Н. Ушакова. М. : Гос. ин-т «Сов. энцикл.» ; ОГИЗ ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935. т. 1. 1935, 828 с. URL: <https://lexicography.online/explanatory/ushakov/%D0%BA/>.
 37. Федоренко Л.Р. В Україні чи на Україні: великоросійський шовінізм у лінгвістичному вимірі. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2023. Вип. 47. с. 152–168. DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2023.47.152-168>.
 38. Черненко Г.А. Види мови ворожнечі за типом стигматизованого об'єкта в сучасному українському суспільстві. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2015. Вип. 30. С. 35–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apul_2015_30_5 (дата звернення: 06.09.2024).
 39. Шамшиев А. В термине «Прибалтика» нет политической подоплёки. *Rubaltic.ru*. 08.09.2016. URL: <https://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/080916-termin-pribaltika/> (дата звернення: 16.09.2024).

REFERENCES

1. Artomova Ye. S. (2016) Neopolitychnyi dyskurs yak spetsyfichnyi riznovyd plitychnoi dyskursyvnoi komunikatsii. [Geopolitical discourse as a specific type of political discursive communication] *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly. Ser.: Politolohiia*. 2012. Vol. 192, pp. 104–107.
2. Akanaeva A. (2024) Pochemu Almaty a ne Alma-Ata. [Why Almaty and not Almaty] *The Village.Kazakhstan*. URL: <https://www.the-village-kz.com/village/city/asking-question/28405-pochemu-almaty-a-ne-alma-ata> (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
3. Almaty. Embassy of the Republic of Kazakhstan in the Russian Federation. URL: https://kazembassy.ru/rus/respublika_kazakhstan/interesnoe_o_kazaxstane/turizm/?cid=0&rid=51 (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
4. Ameliushkin A. (2016) Gintautas Mazheykis: termin «Pribaltika» uzhe ni na chto ne ukazyvayet. [Gintautas Mazeikis: the term “Baltic” no longer indicates anything] *Delfi*. URL: <https://www.delfi.lt/ru/v-fokuse/novosti/gintautas-mazheykis-termin-pribaltika-uzhe-ni-na-chto-ne-ukazyvaet-71192462> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
5. Aslanov S. (2015) Nevyznani kvaziderzhavni utvorennia yak faktor etnopolitychnoi nestabilnosti v Ukraini. [Unrecognized quasi-state formations as a factor of ethno-political instability in Ukraine] *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F.Kurasa NAN Ukrainy*. № 1 (75), pp. 207–216. [in Ukrainian].
6. Bol'shoj akademicheskij slovar' russkogo yazyka. (2007) [Large Academic Dictionary of the Russian Language] М. ; Spb. : Nauka. URL:

- <https://iling.spb.ru/publications/358> (date of access: 03.12.2024). [in Russian].
7. Vladimir Putin pribyl v Minsk. (2000) [Vladimir Putin arrived in Minsk] President of Russia. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/39745> (дата звернення: 16.09.2024). (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 8. Vladimir Putin pribyl v Moldaviyu s kratkosrochnym rabochim vizitom. (2000) [Vladimir Putin arrived in Moldova on a short working visit] Lenta.ru. URL: <https://lenta.ru/news/2000/06/17/moldova/> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 9. Vovk S. O. (2000) Stvorennia alternatyvnoi realnosti: stratehiia rosiiskoi propahandy v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny. [Creating an alternative reality: the strategy of Russian propaganda in the context of the Russian-Ukrainian war] *Naukovyi zhurnal "Politykus"*. Vol. 5, pp. 14–18. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-5.2> [in Ukrainian].
 10. V Rossii reshili, kak pravil'no govorit' – Moldova ili Moldaviya. (2020) [In Russia they decided how to say it correctly – Moldova or Moldavia] *Komsomol'skaya Pravda v Moldove*. URL: <https://www.md.kp.media/daily/21712095/4332553/> (date of access: 17.09.2024). [in Russian].
 11. Gorchak O. (2023) RMO vmesto KIV. Spynu soobshchil o smene koda Kishinevskogo aeroporta s "russkogo nazvaniya Kishineva". [RMO instead of KIV. Spynu announced the change of the Chisinau airport code from the "Russian name of Chisinau."] *NewsMaker*. URL: <https://newsmaker.md/rus/novosti/spynu-soobshchil-o-smene-koda-kishinevskogo-aeroporta-sokraschenie-ot-russkogo-nazvaniya-kishineva-kiv-ne-budet-poyavlyatsya-na-tablo/> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 12. Zhyve Belarus'. (2014) [Long live Belarus] *TJournal*. URL: <https://web.archive.org/web/20141231090916/http://tjournal.ru/paper/belarus-belorussia> (date of access: 28.09.2024). [in Russian].
 13. Zavershayetsya final'naya chast' mirotvorcheskoy operatsii v Kazakhstane. (2022) [The final part of the peacekeeping operation in Kazakhstan is coming to an end] *TASS*. URL: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/13463211> (date of access: 28.09.2024). [in Russian].
 14. Zahnitko A. (2012) *Slovyk suchasnoi linhvistyky: poniattia i termyny*. Donetsk: DonNU [Dictionary of modern linguistics: concepts and terms] Donetsk: DonNU, 350 p. [in Ukrainian].
 15. Zadorozhnyi H. V. (2021) Konstsiientalna viina – providna forma heoekonomichnoho pidkorennia svidomosti yak novoho predmetu pratsi v umovakh neoliberalnoi hlobalizatsii. [Consciousness war is the leading form of geo-economic subjugation of consciousness as a new subject of labor in the conditions of neoliberal globalization] *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. № 1 (40), pp. 199–206. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1\(40\).199-206](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).199-206) (date of access: 07.09.2024). [in Ukrainian].
 16. Kovalev P. (2024) Otkuda nachinalas' Alma-Ata: ot kreposti do yablochnoy stolitsy. [Where Alma-Ata began: from the fortress to the apple capital] *TASS*. URL: <https://tass.ru/obschestvo/19995273> (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
 17. Krokhin O. O. (2023) Destabilizatsiya rossiysko-moldavskikh otnosheniy v period SVO. [Destabilization of Russian-Moldavian relations during the Northern Military District] *Gumanitarnyye nauki. Vestnik Finansovogo universiteta*. № 13 (6). pp. 138–142. DOI: <https://doi.org/10.26794/2226-7867-2023-13-6-138-142> (date of access: 17.09.2024). [in Russian].
 18. Kurmanov B. (2022) Geopoliticheskiy khaos: smozhet li Rossiya postavit' Kazakhstan na koleni. [Geopolitical chaos: can Russia bring Kazakhstan to its knees]
 19. Ulysmidia. URL: <https://ulysmidia.kz/analitika/10638-geopoliticheskii-khaos-smozhet-li-rossiia-postavit-kazakhstan-na-koleni/> (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
 20. Lavrenov S. (2022) Moldaviyu vstraivayut v vostochnoyevropeyskiy "poyas oborony" NATO. [Moldova is being integrated into NATO's Eastern European "defense belt"] *Nauchno-analiticheskiy zhurnal Obozrevatel' – Observer*. № 3-4. DOI: 10.48137/2074-2975_2022_3-4_23 (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 21. Lavrenov S., Urushelu O. (2020) Russkiy yazyk v Moldavii: tendentsiya na vytesneniye. [Russian language in Moldova: tendency towards displacement] *Nauchno-analiticheskiy zhurnal Obozrevatel' – Observer*. № 10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/russkiy-yazyk-v-moldavii-tendentsiya-na-vytesnenie> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 22. Matiushenko O., Marchenko, V. (2021) Mova vorozhnechi yak sotsiokulturnyi ta linhvistychnyi fenomen. [Hate speech as a sociocultural and linguistic phenomenon] *Molodyi vchenyi*. № 10 (98), c. 343-348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-72> (date of access: 06.09.2024). [in Ukrainian].
 23. MID: My Belarus', a ne Belorussiya. (2014) [MFA: We are Belarus, not Belarus] *Novosti.TUT.BY*. URL: <http://news.tut.by/politics/426996.html> (date of access: 28.09.2024). [in Russian].
 24. "My ne Kirgiziya". *Rasshireniye dlya internet-brauzera perechorkivayet nazvaniye Kyrgyzstana sovetskikh vremen*. (2023) ["We are not Kirgiziya." Internet browser extension

- erases the Soviet-era name of Kyrgyzstan] Radio Azattyk. URL: <https://rus.azattyq.org/a/kyrgyzstan-not-kirghizia-browser-russia-colonial-name/32450734.html> (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
25. “Ne Moldaviya, a Moldova”: Zakharova obvinila Kishinov v tsenzure – v MIDEI yey predlozhili pochitat’ Konstitutsiyu RF. (2023) [“Not Moldova, but Moldova”: Zakharova accused Chisinau of censorship – the MFAEI suggested she read the Constitution of the Russian Federation] Nokta. URL: <https://nokta.md/ne-moldaviya-a-moldova-zaharova-obvinila-kishinov-v-tsenzure-i-podavlenii-oppozitsii-v-midei-ey-predlozhili-pochitat-konstitutsiju-rf/> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 26. Nikol’skiy A. (2014) Putin obespokoyen rostom neonatsistskikh proyavleniy v Pribaltike i na Ukraine. [Putin is concerned about the growth of neo-Nazi manifestations in the Baltic states and Ukraine] TASS. URL: <https://tass.ru/politika/1508092> (date of access: 26.09.2024). [in Russian].
 27. Obshcherossiyskiy klassifikator stran mira. [All-Russian classifier of countries of the world] All-Russian classifiers. URL: <https://klassifikators.ru/oksm> (date of access: 26.09.2024). [in Russian].
 28. Obshchiye svedeniya o strane. [General information about the country] *Konsul’skiy informatsionnyy portal*. URL: <https://www.kdmid.ru/docs/moldova/information-about-the-country/> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 29. Odnim video: Pochemu pravil’no govorit’ Kyrgyzstan, a ne “Kirgiziya”. (2022) [In one video: Why it is correct to say Kyrgyzstan and not “Kyrgyzstan”] Kloop. URL: <https://kloop.kg/blog/2022/08/14/odnim-video-pochemu-pravilno-govorit-kyrgyzstan-a-ne-kirgiziya/> (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
 30. Ofitsial’nyy vizit prezidenta RF B. N. Yel’tsina v Respubliku Moldovu na sammit Sodruzhestva Nezavisimykh Gosudarstv (SNG). (1997) [Official visit of Russian President B. N. Yeltsin to the Republic of Moldova for the summit of the Commonwealth of Independent States (CIS)] Yel’tsin Tsentr. URL: <https://yeltsin.ru/archive/video/84950/> (date of access: 06.09.2024). [in Russian].
 31. Peregovory slavyanskikh prezidentov v Belarusi. (1991) [Negotiations between Slavic presidents in Belarus] Kommersant. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/1840> (date of access: 26.09.2024). [in Russian].
 32. Putin schitayet, chto Moldaviya utrachivayet svoyu identichnost’. (2023) [Putin believes that Moldova is losing its identity] TASS. URL: <https://tass.ru/politika/19001339> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 33. Pushkarev M. (2022) “Pribaltika”, “Na Ukraine” i “Belorussiya”: teper’ eto moveton. [“Baltics”, “In Ukraine” and “Belarus”: now this is bad manners] Novaya gazeta. Baltiya. URL: <https://novayagazeta.ee/articles/2022/08/29/pribaltika-na-ukraine-i-belorussia-teper-eto-moveton> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].
 34. Taranenko K. V. (2019) Zasoby vyrazhennia prykhovanoi ahresii v komunikatsii. [Means of expressing hidden aggression in communication] *Zakarpatski filolohichni studii*. Vol. 7 (1). pp. 35–38. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_7\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/trphst_2018_7(1)_9).
 35. Tema “Belarus’ ili Belorussiya” uspeshno zakryta. (2009) [The topic “Belarus or Belarus” has been successfully closed] AFN. URL: <https://afn.by/news/i/128019> (date of access: 27.09.2024). [in Russian].
 36. Tolkovyy slovar’ zhivogo velikoruskogo yazyka Vladimira Dalya. (1903-1911) [Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language by Vladimir Dahl] T-vo M. O. Vol’f. URL: <https://www.prlib.ru/item/457657> (date of access: 15.08.2024). [in Russian].
 37. Tolkovyy slovar’ russkogo yazyka. (1935) [Explanatory Dictionary of the Russian Language] Gos. in-t “Sov. ehncikl.”; OGIZ; Gos. izd-vo inostr. i nac. slov. URL: <https://lexicography.online/explanatory/ushakov/%D0%BA/> (date of access: 03.12.2024). [in Russian].
 38. Fedorenko L. R. (2023) V Ukraini chy na Ukraini: velykorossiyskiy shovinizm u lnhvistychnomu vymiri. [In Ukraine or on Ukraine: Great Russian chauvinism in the linguistic dimension] *Aktualni problemy ukrainskoi lnhvistyky: teoriia i praktyka : zb. naukovykh prats.* – Kyiv University Publishing and Printing Center. Vol. 47, pp. 152–168. DOI: <https://doi.org/10.17721/APULTP.2023.47.152-168> [in Ukrainian].
 39. Chernenko H. A. (2015) Vydy movy vorozhnechi za typom styhmatyzovanoho obiekta v suchasnomu ukrainskomu suspilstvi. [Types of hate speech by type of stigmatized object in modern Ukrainian society] *Aktualni problemy ukrainskoi lnhvistyky: teoriia i praktyka*. Vol. 30, pp. 35–45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apyl_2015_30_5 (дата звернення: 06.09.2024) (date of access: 06.09.2024). [in Ukrainian].
 40. Shamshiyev A. (2016) V termine “Pribaltika” net politicheskoy podopluki. [There is no political background in the term “Baltics”] Rubaltic.ru. URL: <https://www.rubaltic.ru/article/politika-i-obshchestvo/080916-termin-pribaltika/> (date of access: 16.09.2024). [in Russian].